

14. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 352 с.
15. Larsen-Freeman D. Techniques and Principles in Language Teaching / D. Larsen-Freeman. – Oxford : Oxford University Press, 2000. – 252 p.
16. McKay S. L. Teaching English as an International Language / S. L. McKay. – Oxford : Oxford University Press, 2002. – 381 p.
17. Tomalin B. Cultural Awareness / B. Tomalin, S. Stempleski. – Oxford : Oxford University Press, 2001. – 168 p.

Дата надходження до редакції: 30.11.2015 р.

УДК 373.31:811.111

Валентина ЛЕВИЦЬКА,
здобувач кафедри іноземних мов
Національного університету водного господарства
та природокористування

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДЛЯ РОБОТИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ ПОЛЬЩІ

Статтю присвячено питанню ефективної підготовки вчителів іноземних мов, зокрема й англійської, у старшій школі Польщі. Визначено, що в новій парадигмі розвитку вищої освіти зарубіжних країн чільне місце належить удосконаленню професійної підготовки вчителів іноземних мов, зростанню їх професійної компетентності в питаннях педагогіки та методики навчання іноземних мов у контексті діалогу культур.

Ключові слова: мовна освіта, вчитель іноземних мов, підготовка вчителя-словесника, професійна компетентність, іноземна мова.

Статья посвящена вопросу эффективной подготовки учителей иностранных языков, в частности английского, в старшей школе Польши. Определяется, что в новой парадигме развития высшего образования зарубежных стран особое место принадлежит усовершенствованию профессиональной подготовки учителей иностранных языков, росту их профессиональной компетентности в вопросах педагогики и методики обучения иностранных языков в контексте диалога культур.

Ключевые слова: языковое образование, учитель иностранных языков, подготовка учителя-словесника, профессиональная компетентность, иностранный язык.

The article is devoted the question of effective preparation of teachers of foreign languages, mainly English, at senior school of Poland. For this reason in the new paradigm of development of higher education of foreign countries a main place belongs to the improvement of professional preparation of teachers of foreign languages, growth of professional competence of teachers, in pedagogics and method of studies of foreign languages in the context of dialog of cultures.

Key words: linguistic education, teacher of foreign languages, preparation of teacher-philologist, professional competence, foreign language.

Постановка проблеми. Впродовж останніх 20-ти років Польща зазнала якісних змін в освітніх системах галузі шкільної іншомовної освіти. Країна прагне до міжнаціонального, міжкультурного та багатомовного спілкування, яке якісно сприятиме проживанню в багатонаціональній Європі.

Реалізація у вищій освіті Польщі ідей Болонського процесу та Рекомендацій Ради Європи щодо підготовки сучасних учителів вимагає формування фахівців нової генерації, здатних до активного життя та ефективного виконання своїх професійних функцій. Знання іноземної мови – це не лише вміння правильно говорити і грамотно писати, а й засоби пізнання та приєднання до іншої культури, в результаті чого має місце як вивчення предмета, так і вивчення мови. Таким чином, сучасна ситуація, пов’язана з масовим вивченням іноземних мов, вимагає перегляду.

Учителі іноземних мов повинні відповідати вимогам, які висуваються до них у контексті сучасної мовоної політики. Рада Європи для вдосконалення підготовки вчителів та студентів розробила такі ключові положення:

1. Сприяти лінгвістичній різноманітності та заохочувати людей до вивчення малопоширеніших або рідківживаних іноземних мов.

2. Спрямувати кожного громадянина на набуття здатності спілкуватися не лише рідною мовою, а й принаймні ще двома іноземними європейської спільноти.

3. Удосконалити якість та кількість вивчення й навчання іноземних мов [7].

Виконання поставлених завдань можливе лише за умови розвитку співпраці та конвергенції в галузі підготовки вчителів іноземних мов, особливо англійської як сучасної lingua franca.

Проблемами професійної підготовки вчителів іноземної мови нині займається значна кількість дослідників, наприклад, у Польщі – С. Вішневська, Г. Кв’ятковська, Г. Коморовська, Т. Левовицький,

В. Пфейфер, І. Страхановська; в Україні – Н. Авшениук, О. Бігич, О. Герасимова, Н. Молодиченко, Н. Савчак, М. Тадеєва, Т. Шкваріна та ін.

Підготовка нового типу вчителя, здатного виконувати свої професійні обов'язки в мобільній, демократичній та гуманістичній педагогічній системі, – **основне завдання** всіх вищих педагогічних закладів Польщі.

Зважаючи на це, **метою статті** є висвітлення змісту та особливостей професійної підготовки вчителів іноземних мов для роботи в старшій школі Польщі.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні рівень освіти в Польщі – один із найкращих порівняно з країнами постсоціалістичного табору. Польща пропонує дуже великий вибір освітніх послуг. Після вступу у Європейський Союз ця країна адаптувала свою освітню систему до європейських стандартів та приєдналася до Міжнародних норм класифікації освіти (ICSED). Дипломи провідних польських вищих навчальних закладів визнаються всіма країнами Європи та Америки.

Варто наголосити, що іншомовна освіта школярів – важливий компонент освітньої політики країн – членів Ради Європи в межах гуманізації, гуманітаризації та інтернаціоналізації освіти на сучасному етапі.

Характеризуючи досвід підготовки вчителів іноземної мови Польщі, передусім будемо спиралися на роботи М. Тадеєвої, яка успішно здійснює аналіз шкільної освіти в Польщі в умовах сучасної освітньої реформи. На її думку, іншомовна освіта дає змогу підростаючому поколінню різних націй і національностей оволодіти сучасними мовами як засобом спілкування, пізнання й розуміння оточуючого світу, обміну інформацією в багатомовній і багатокультурній Європі. Завдяки формуванню комунікативної компетенції, що включає мовну, мовленнєву і соціокультурну компетенції, в межах сучасного компетентнісного підходу до реалізації змісту шкільної освіти на теренах об'єднаної Європи іншомовна освіта стає важливою складовою гуманітарної та інформаційної культури сучасного суспільства, дає змістову, культурологічну та прогностичну інформацію про основні напрями розвитку освіти і науки [5].

Навчання іноземних мов у Польщі представле-не ранньою і середньою іншомовною освітою. У польських навчальних планах початкової школи передбачено вивчення хоча б однієї іноземної мови з першого класу з метою ознайомлення молодших школярів із мовами та культурами інших країн і народів. Як зазначено в офіційних інструкціях, у початковій школі іноземна мова викладається два рази на тиждень. Із 2008 року кількість годин на її вивчення в початковій школі зменшилося до одного уроку на тиждень протягом трьох років навчання. У гімназії діти вивчають іноземну мову тричі на тиждень також упродовж трьох років. У середній загальноосвітній школі обов'язково вивчаються дві іноземні мови двічі або тричі на тиждень. У технічних та професійних коледжах на обов'язкове вивчення іноземної мови відведено від двох до шести годин на тиждень. До речі, в коледжі обов'язково вивчається лише одна іноземна мова (англійська або німецька), тоді як вивчення другої зазвичай відбувається на факультатах двічі на тиждень. Особливою популярністю користуються

французькі програми з обов'язковим складанням на сертифікат (програми DELF), які передбачають на вивчення мови шість годин на тиждень. Проте із 2005 року відслідовується тенденція до зниження зацікавленості французькою мовою.

За статистичними даними, в загальноосвітній середній школі обов'язково вивчаються дві іноземні мови, зокрема в 2003-2004 навчальному році французьку мову обрали 13,4 % учнів та 12,6 % студентів коледжу. У цьому році французька мова вперше перевершила російську мову за кількістю тих, хто її вивчав. Англійська і німецька мови залишаються найпопулярнішими – відповідно 77,1% і 43,4% учнів. Крім того, змінюються позиції італійської (+1,13%) та іспанської (+1,46%) мов. Стосовно російської мови, то зацікавленість у її вивченні спадає (-14,7%).

Загальна тенденція мовного репертуару засвідчує, що англійська мова залишається найпопулярнішою в системах шкільної і вищої освіти: ця мова є другою мовою (крім державної), якою викладають навчальні дисципліни у старшій школі, коледжі та університеті. Англійська мова – це не лише мова щоденного вжитку, а й засіб так званої комунікативної глобалізації. Так, на Першій конференції Міністрів ЄС з багатомовності, проведений у 2008 році, було визначено, що англійська мова продовжує утримувати позиції лідера, тобто є безпосереднім засобом спілкування у європейському та міжнародному просторах (90% учнів середніх шкіл в усій Європі вивчають сьогодні англійську мову як першу іноземну) [3, с. 16]. Щодо німецької, французької, російської та іспанської мов, то вони, як зазначає М. Тадеєва, вивчаються у школі в якості другої іноземної [4, с. 214]. Це дає підстави для заохочення вивчення другої мови, яка не є мовою міжнародного спілкування.

Аналізуючи матеріали Європейської Федерації національних інститутів мови, варто зазначити, що майже в кожній країні ЄС, зокрема і в Польщі, вивчення однієї іноземної мови є обов'язковим. Крім того, в Польщі після отримання базової освіти регламентується вивчення другої іноземної мови.

Сьогодні професійно зорієтоване вивчення іноземної мови в рамках Ради Європи є обов'язковою ланкою в системі неперервної освіти в період між закінченням школи та початком професійної діяльності особи. Професійний підхід ґрунтуються на встановленні інтегративних зв'язків між змістом професійно зорієтованої освіти та загальним курсом вивчення іноземних мов, що повинно знайти своє відображення в навчальних програмах для середніх шкіл та вищих навчальних закладів. У середній і старшій школі Польщі навчання іноземних мов зорієтовано на концепцію дванадцятирічної школи, в якій регламентовано функціонування старшої школи як профільної; створення сприятливих умов для урахування індивідуальних особливостей, інтересів, потреб і мотивації учнів, а також формування в них орієнтації на конкретний вид майбутньої професійної діяльності [3, с. 20].

Як стверджує К. Безукладніков, у системі підготовки майбутнього вчителя іноземних мов в європейських країнах, у тому числі в Росії та Україні, важлива роль належить формуванню професійної компетентності, яка включає, перш за все, врахування культурологічного аспекту, лінгвістичної

підготовки вчителя, загальної методологічної та методичної підготовки, вміння використовувати сучасні технології навчання, а також поєднувати самонавчання і самоосвіту в удосконаленні мовної та мовленнєвої компетенції [1, с. 66-70].

Щодо організаційного рівня професійної підготовки вчителів англійської мови у ВНЗ Польщі можна відзначити наступне:

1. Заклади, що забезпечують підготовку вчителів англійської мови для роботи в базовій (основній) школі: педагогічні колегуми іноземних мов (переважно), вищі педагогічні школи, інститути, університети.

2. Освітньо-кваліфікаційні рівні: бакалавр – 3 роки, магістр – 2 роки.

3. Наявність стандарту підготовки вчителя іноземної мови: функціонування єдиного стандарту професійної підготовки вчителів іноземних мов із 2004 року.

4. Структура підготовки: двопредметна спеціалізація, де перша спеціалізація – англійська мова, а друга, наприклад, – друга іноземна мова, дошкільна (початкова) освіта, педагогіка, технічне виховання, європейська едукація, суспільствознавство, інформаційні технології, економіка.

5. Навчальні програми: автономія в інтерпретації навчальних програм, підбору підручників.

Реалізація педагогічної практики на сучасному освітньому етапі в польських ВНЗ відбувається в двох формах, за класифікацією С. Деркач:

I. Асистентська практика, що передбачає:

- пасивно-асистентську практику (має пропедевтичний характер);
- асистентсько-вчительську практику (допомагає вчителеві у проведенні певного етапу уроку, виготовленні та доборі дидактичних матеріалів).

II. Предметно-методична практика (самостійна підготовка навчальної документації та дидактичних матеріалів для проведення власних уроків) [2, с. 156].

Серед нових популярних проектів або програм з мовної освіти – організація літніх шкіл та курсів із вивчення іноземних мов у багатьох країнах Європи, де з учнями працюють досвідчені вчителі – носії мови, використовуючи нетрадиційні форми і методи роботи, поєднуючи навчання з відпочинком. Такі курси є дуже популярними, особливо літні мовні школи Великої Британії, Італії, Фінляндії, Німеччини, Франції, Польщі та інших країн.

Тенденція до збільшення обсягу самостійної роботи студентів зумовлює зміни в методах навчання: у закладах упроваджуються елементи активного навчання, різновідніве навчання, індивідуальний і диференційований підхід, практикуються дискусії, тьюторські заняття, рольові ігри, моделювання, наукові майстерні, впроваджуються модульні технології, методичні презентації, здійснюється мікровикладання тощо.

У системах іншомовної освіти всіх країн Європейського Союзу і Польщі зокрема сьогодні активно використовується Європейське мовне портфоліо, яке дає змогу розкрити динаміку досягнень особи в ракурсі володіння іноземними мовами сьогодні в Раді Європи. Особливими складовими European Language Portfolio, що запроваджене Радою Європи у 2001 році, є три окремі документи: мовний паспорт, що передбачає схему для самооцінки рівня володіння іноземною мовою; мовна та культурна біо-

графія, що містить інформацію стосовно отриманого досвіду у галузі вивчення іноземних мов; досьє, куди вноситься інформація, що викладена в попередніх двох документах [6]. Електронне професійне портфоліо розміщене на сервері навчального закладу та доступне з будь-якого комп’ютера з виходом в Інтернет, що дає можливість застосовувати дистанційну форму роботи студента з викладачем і має значення для розвитку духовної багатої, творчої, професійно-компетентної особистості майбутнього вчителя [8].

Висновки. Отже, серед пріоритетних завдань сучасної освіти важлива роль належить підготовці вчителів, оскільки педагог був, є і залишається головною дійовою особою, покликаною реалізувати її цілі. Намагаючись наслідувати європейські реформи, система підготовки вчителів у Польщі вже сьогодні зрікається технологічного характеру і набуває ознак моделі функціональної та професійної майстерності, у якій процес підготовки вчителя є не ремеслом, а мистецтвом.

На сьогодні знання іноземних мов – це не лише умова загальної освіченості людини, але й інструмент міжкультурного та міжнародного спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безукладников К. Э. Профессиональный портфолио как средство формирования профессиональной компетентности / К. Э. Безукладников // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 8. – С. 66–70.
2. Деркач С. Професійна підготовка вчителів англійської мови у ВНЗ Польщі й України: компараторний аналіз / С. Деркач // Порівняльно-педагогічні студії. – 2011. – № 1(7). – С. 153–159.
3. Тадеєва М. І. Сучасні тенденції розвитку шкільної іншомовної освіти в країнах-членах Ради Європи (порівняльний аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Тадеєва Марія Іванівна. – Луганськ, 2011. – 40 с.
4. Тадеєва М. І. Сучасні тенденції розвитку шкільної іншомовної освіти в країнах-членах Ради Європи (порівняльний аналіз) : дис. доктора пед. наук : 13.00.01 / Тадеєва Марія Іванівна. – Рівне, 2011. – 526 с.
5. Тадеєва М. І. Формування педагогічної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов: європейський вимір [Електронний ресурс] / М. І. Тадеєва // Інформаційні технології і засоби навчання / [ред. В. Ю. Биков]. – 2009. – № 5 (13). – Режим доступу : <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/ITZN/em13/content/09tmidet.htm>; <http://www.ime.edu.ua.net/em13/em.html>.
6. Council of Europe. Language Passport. European Language Portfolio. – Strasbourg : Council of Europe, Modern Language Division, 2000.
7. Instytut Anglistyki Uniwersytetu Warszawskiego [Electronic resource]. – Available from : <http://www.angli.uw.edu.pl/index.php/kontakt.html>.
8. Krashen S. D. Principles and practice in second language acquisition [Electronic resource] / S. D. Krashen. – Oxford : Pergamon, 1982. – Available from : http://www.sdkrashen.com/content/books/principles_and_practice.pdf.

Дата надходження до редакції: 10.12.2015 р.